

Det færøske sagn om sælkvinden er "*public domain*" (offentlig ejendom) dvs. så gammelt at det ikke længere omfattes af ophavsret og derfor frit tilgængeligt.

Føroysk tjóðminni og ævintýr

Kópakonan

V. U. Hammershaimb

Færøsk Anthologi

København 1891.

Oversat fra færøsk til dansk af Birgit Kirke, juli 2013.

Sælkvinden

Ifølge dette gamle færøske sagn nedstammer sæler fra mennesker, som har druknet sig i havet. En gang om året, Helligtrekongersnat, får de lov til at smide hammen og være mennesker igen. Da samles de ved stranden og i klippehulerne, hvor de fester og danser hele natten. En dreng fra bygden Mikladalur på øen Kallsoy havde hørt at sælerne samlede Helligtrekongersnat i en klippehule tæt ved bygden. Om aftenen tog han derfor derhen for at finde ud af om sagnet talte sandt.

Han gemte sig bag en sten foran klippehulen. Efter solnedgang så han en stor flok sæler komme svømmende ind mod land. Da sælerne var kommet op på land, tog de hammen af og lagde den fra sig på klippestranden, og nu lignede de ganske rigtigt andre mennesker.

Drengen syntes det var sjovt at se på, derfra hvor han havde gemt sig. Og der, midt i det hele, så han en bedårende smuk sælpige tage sin ham af. Han blev straks forelsket i hende, og han lagde mærke til at hun lagde sin ham tæt på hvor han havde gemt sig. Drengen sneg sig hen, tog hammen og gemte sig så igen bag stenen.

Sælerne festede og dansede hele natten, men da det begyndte at gry, tog de hver deres ham på og vendte tilbage til havet. Men sælpigen, som tidligere blev nævnt, kunne ikke finde sin ham og hun gik og ledte efter den og hun begyndte at jamre og beklage sig så sørgeligt, fordi nu var natten omme og det var ved at være solopgang. Men lige før solen stod op af havet, fik hun tæft af hammen, som drengen havde taget, hun måtte derfor hen til drengen efter hammen. Hun bad ham indtrængende og med venlige ord om at give sig hammen tilbage, men han ville ikke lytte til hende og gik op ad den stejle bakke til bygden, og hun måtte følge efter hammen som han bar med sig. Han tog hende nu til sig og de levede sammen som andre ægtefolk. Men han måtte altid passe på at hun ikke fik fat i hammen. Han gemte hammen i kisten, låste den omhyggeligt og gik altid med nøglen på sig.

En dag var han på bådfiskeri sammen med de andre mænd fra bygden, og som han sidder der og trækker fisk op af søen, kommer hans hånd til at strejfe bæltet, der hvor nøglen plejede at hænge. Da blev han forskrækket, fordi han først da opdagede, at han havde glemt nøglen derhjemme, og han råbte med sorg i stemmen: "I dag bliver jeg koneløs!"

Alle mændene hev fiskesnørerne op i båden og roede hjem så hurtigt de kunne.

Da manden kom ind til sig selv, så han at konen var forsvundet, men børnene, de havde sammen,

sad musestille tilbage. For at der ikke skulle ske børnene noget, mens de var alene hjemme, havde hun slukket ildstedet og gemt knive og skarpe genstande af vejen. Da hun havde gjort det, løb hun ned til stranden, tog sin ham på og hoppede i havet.

Hun havde fundet nøglen, da manden var taget på bådfiskeri, låst kisten op og set hammen ligge der, og så kunne hun ikke styre sig længere. Derfra kommer ordsproget: "Kan ikke styre sig, ligesom når en sæl ser sin ham."

I samme øjeblik hun hoppede i havet, kom hansælen, som hun tidligere havde været kæreste med, hen til hende, og de svømmede bort sammen. Alle disse år havde han ligget og ventet på sin hunsæl. Da børnene, hun havde med manden fra Mikladalur, kom ned til stranden, kunne man se en sæl svømme tæt ved land og kigge på dem med sorgfulde øjne. Alle tænkte, at dette måtte være deres mor.

Således gik der mange år, hvor der ikke er noget at berette fra bonden i Mikladalur eller fra børnene han havde fået med sælkvinden.

Men så engang havde mændene i Mikladalur planlagt at de skulle på sælfangst. Natten forinden drømte bonden, at sælkvinden kom til ham og sagde, at om det var således, at han tog på sælfangst sammen med de andre, så skulle han vide, at de ikke måtte dræbe hansælen, som stod foran klippehulen, fordi det var hendes mage. Og de to sælunger, som lå inderst i klippehulen, skulle de også skåne, fordi det var deres sønner, og hun fortalte ham, hvordan de så ud.

Men bonden var ligeglad med drømmen, han tog på sælfangst med mændene fra Mikladalur, og de slog alle sælerne i klippehulen ihjel.

Da fangsten skulle deles fik bonden hele hansælen og lufferne fra ungerne.

Til aftensmad havde de kogt hovedet og lufferne. Da de havde sat maden på bordet, kunne de høre bulder og voldsomt brag, og sælkvinden kom nu ind i køkkenet som den grimteste trolde, snusede til gryden og råbte rasende: "Her ligger min mages hoved, Háreks hånd og Friðriks fod - Nu har du hævnnet dig." Og så forbandede hun mændene fra Mikladalur i generationer frem. "Nogle skal dø på havet, andre skal falde ned fra bjerge og stejle bjergsider, og således skal det fortsætte indtil så mange er druknede, at de kan nå rundt om Kallsoy med hinanden i hånden."

Da hun havde råbt dette forsvandt hun med bulder og brag.

Det er ikke så sjældent, desværre, at man hører om ulykkesberetninger fra Mikladalur. Mange mænd er forulykkede i bjergene, mens de har været ude for at fange fugl eller røgte får. Men endnu er antallet ikke så højt, at de hånd i hånd kan favne hele vejen rundt om Kallsoy.